Kunta- ja alueosasto
Lainsäädäntöneuvos Kirsi Hyttinen
Neuvotteleva virkamies Lauri Piirainen

11.11.2026

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Valtiovarainministeriön lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 §:n kumoamisesta (HE 228/2026 vp)

Hallintovaliokunta on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä HE 228/2026 vp. Esityksessä esitetään muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 29 § esitetään kumottavaksi.

Vuoden 2029 alusta lukien perustoimeentulotuen rahoitusosuus perittäisiin kunnilta laskuttamalla, eikä rahoitusosuutta enää vähennettäisi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Kysymyksessä olisi perinnän ajoitukseen ja perintätapaan liittyvä muutos, jolla ei olisi vaikutusta kunnan rahoitusosuuden määrään eikä perustoimeentulotuen myöntämisen edellytyksiin. Tavoitteena on parantaa perustoimeentulotukimenojen läpinäkyvyyttä ajantasaistamalla kunnan rahoitusosuuden perintää sekä tuomalla menot osaksi kunnan budjettiprosessia. Tavoitteena on myös yksinkertaistaa kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää poistamalle järjestelmästä vähennys, jolla ei ole suoraan yhteyttä valtionosuutehtäviin.

Kansaneläkelaitoksen tulisi lähettää kunnalle lasku kuntaan kohdistuvasta rahoitusosuudesta perustoimeentulotuen maksukuukautta seuraavan kuukauden 15. päivään mennessä. Laskun eräpäivä olisi pääsääntöisesti kyseisen kuukauden 28. päivä. Laskun yhteydessä Kansaneläkelaitoksen tulisi toimittaa kunnalle laskun oikeellisuuden varmistamiseksi perustoimeentulotuen hakijan nimi ja henkilötunnus sekä tieto siitä, millä perusteella tuen hakijan katsotaan vakinaisesti oleskelevan kunnan alueella (rahoitusvastuun peruste). Luovutettaviin tietoihin kuuluisi myös tieto tuen hakijalle maksetun perustoimeentulotuen määrästä ja siihen kohdistuvasta kunnan rahoitusosuudesta. Kansaneläkelaitoksella olisi lakiin perustuva oikeus oma-aloitteisti luovuttaa edellä mainitut tiedot salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä. Tiedot luovutettaisiin Kansaneläkelaitoksen etuustietopalvelu KELMU:ssa.

Muutokseen liittyisi kahden vuoden siirtymäkausi, jotta muutos olisi perinnän ajoituksen muuttumisesta huolimatta kunta-valtiosuhteessa kustannusneutraali. Siirtymäkauden aikana kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtäisiin vuosina 2029 ja 2030 lisäys tai vähennys sen mukaan, onko vuosien 2027 ja 2028 toteutunut rahoitusosuus pienempi vai suurempi kuin valtionosuudesta edellä mainittuina vuosina tehty vähennys. Tämän hetken arvioiden perusteella valtionosuuteen kohdistuisi vuonna 2029 siirtymäkaudesta johtuva n. 17 milj. euron vähennys ja vuonna 2030 n. 57 milj. euron lisäys koko maan tasolla. Yksittäisen kunnan kohdalla siirtymäkauden tasauserä voi olla joko positiivinen tai negatiivinen riippuen kuntakohtaisen vähennyksen ja toteutuneen rahoitusosuuden erotuksesta.

Kunnille aiheutuisi laskutusmenettelyyn siirtymisestä vähäisessä määrin taloushallinnollista työtä. Kunnan tulisi varautua talousarviossaan kustannusten maksamiseen. Laskutusmenettelyyn siirtyminen lisäisi kunnan toimintamenoja ja peruspalvelujen valtionosuutta, mutta ei vahvistaisi eikä heikentäisi kunnan taloutta. Laskutusmenettelyyn siirtyminen lisäisi kuitenkin kuntatalouden suhdanneherkkyyttä. Toimeentulotukimenojen läpinäkyvyyden lisääntyminen voisi kannustaa kuntia välillisesti ehkäisemään toimeentulotuen tarvetta kunnassa esim. työllisyys- ja koulutuspolitiikan keinoin.

Esitys kasvattaisi määrärahan tarvetta kunnan peruspalvelujen valtionosuusmomentilla (28.90.30) vuodesta 2029 lukien noin 534,5 miljoonalla eurolla perustoimeentulotuen rahoitusosuutta koskevan vähennyksen poistuessa valtionosuusjärjestelmästä. Lisäksi määrärahan tasossa tulee ottaa huomioon siirtymäkauden tasaus. Perustoimeentulotukimomentilla (33.10.57) määrärahan tarve sen sijaan vähenisi. Kansaneläkelaitos käyttäisi kunnilta laskuttamiaan rahoitusosuuksia perustoimeentulotuen maksamiseen, mikä vähentäisi valtion Kansaneläkelaitokselle maksamien ennakoiden määrää noin 555,7 miljoonalla eurolla. Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiuden turvaamiseksi valtion tulisi kuitenkin suorittaa Kansaneläkelaitokselle valtion maksuosuuden lisäksi ennakkona 20 prosenttia kuntien rahoitusosuuden arvioidusta vuosikustannuksesta (n. 111 milj. euroa vuonna 2029), jotta Kansaneläkelaitoksen maksuvalmius olisi turvattu myös perintämenettelyn siirtymävaiheessa sekä muissa maksuviivetilanteissa. Edellä esitetyt luvut ovat arvioita, jotka perustuvat tämänhetkisiin alustaviin arvioihin perustoimeentulotukimenojen kehityksestä tulevina vuosina. Kansaneläkelaitokselle aiheutuisi esityksestä kertaluonteisia tietojärjestelmän muutoskustannuksia noin 400 000 euroa sekä vuosittaisia ylläpitokustannuksia noin 100 000 euroa.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa esitetään muutettavaksi toimeentulotuesta annetun lain 27 b §:ää. Kyseinen pykälä on muutettu lailla 895/2026. Tämä tulisi ottaa huomioon lakiehdotuksen johtolauseessa. Sisällöllisesti pykälän otsikko sekä 2 ja 4 momentti tulisi hyväksyä tässä esityksessä ehdotetussa muodossa ja 1 ja 3 momentti siinä muodossa kuin ne ovat laissa 895/2026.